

SELETUSKIRI 1.1-6/933, 26.mai 2011

põllumajandusministri määruse "Põllumajandusministri 17. veebruari 2005. a määruse nr 18
"Maaparandussüsteemi projekteerimismid" muutmise"
eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Põllumajandusministri määruse "Maaparandussüsteemi projekteerimismid" eelnõu (edaspidi *eelnõu*) on koostatud "Maaparandusseaduse" § 9 lõike 6 alusel.

Seni kehtiva põllumajandusministri 17. veebruari 2005. a määruse nr 18 "Maaparandussüsteemi projekteerimismid" praktikas rakendamisel on tekkinud vajadus seda täiendada.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakonna peaspetsialistid Olev Krist (tel 625 6243, e-mail olev.krist@agri.ee) ja Helju Hubel (tel 625 6241, e-mail helju.hubel@agri.ee).

Eelnõu koostamisse olid kaasatud mitmed Põllumajandusameti spetsialistid, Eesti Põllumajandusülikooli emeritprofessor Koit Alekand (731 3131) ja Metsandus- ja maachitusinstituudi õppedirektor Toomas Timmusk (731 3128) ning Projekteerimisbüroo Maa ja Vesi AS juhatuse liige Tõnu Mugra. Muudatuse väljatöötamisel on arvestatud Eesti Maaülikooli koostatud uurimistöös "Meetme 1.8 raames rajatud maaparandussüsteemi keskkonnanarajatiste efektiivsuse selgitamine" ja Projekteerimisbüroo Maa ja Vesi AS koostatud uurimistöös "Meetme 1.8 raames rajatud дренаazi kattematerjalide efektiivsuse selgitamine liivapinnastes" tehtud mõningaid ettepanekuid.

Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Christel Ilves (tel 625 6261, e-mail christel.ilves@agri.ee) ja keeleliselt on eelnõu toimetanud sama osakonna peaspetsialist Leeni Silk (tel 625 6523, e-mail leeni.silk@agri.ee).

2. Eelnõu sisu

Eelnõu koosneb kahekümne seitsmest punktist.

Eelnõu punktiga 1 tunnistatakse kehtetuks paragrahvi 2 lõige 2¹ ja paragrahvi 34 lõige 2. Esimese muudatuse tingis asjaolu, et praktikas ei ole tehnoloogilised settebasseinid ennast õigustanud. Uuringud näitavad, et mõttekas on rajada alaliselt toimivaid settebasseine kohtadesse, kus see on otstarbekas. Kehtetuks tunnistatud sätet asendab eelnõu paragrahv 36 lõike 2 punkt 3, mille alusel tuleb settebassein projekteerida rekonstrueeritava eesvoolu tööpiirkonna alumisse otsa. Eelnõu nende muudatuste tulemusena paraneb eeldatavasti eesvoolu vooluvees liikuva sette kinnipüüdmine.

Paragrahvi 34 lõike 2 kehtetuks tunnistamine on tingitud hajureostuse levimisprotsessi kontseptsiooni täpsustumisest. Kui senini oldi arusaamal, et hajureostus levib suure kaldega haritavalt maalt mööda maapinda veekogusse, siis eelnõu tähenduses toimub hajureostuse levik lisaks eeltoodule ka maaparandussüsteemis sette liikumise teel. Seega ei ole vajalik määruse paragrahvi 34 lõikes 2 sätestatud eraldi välja tuua, vaid sette liikumine vooluveekogus kajastub määruse paragrahvi 34 lõikes 1. Kuna sete liigub veekogus nii põllukui metsamaal, siis see täpsustus kajastub **eelnõu punktis 9**.

Eelnõu punktiga 2 täiendatakse määruse § 2 lõike 3 sõnastust eesmärgiga täpsustada eesvoolude osas veeseadusest tulenevaid keskkonnakaitselisi eesmärke.

Eelnõu punktiga 3 täpsustatakse määruse § 10 lõikes 2 toodud viiteid määruse lisa tabelitele.

Eelnõu punktiga 4 täiendatakse määruse § 16 lõiget 8 punktidega 6 ja 7. Nimetatud lõigetes nähakse ette täiendavad võtted, mis on vajalikud drenaaži projekteerimiseks rauaookri ohtlikule alale.

Eelnõu punktiga 5 täiendatakse määrust paragrahviga 16¹, kus on toodud liivapinnastes drenaaži kattematerjali projekteerimismid. Selles §-s toodud normide väljatöötamise üheks aluseks on eespool nimetatud uurimistöös “Meetme 1.8 raames rajatud drenaaži kattematerjalide efektiivsuse selgitamine liivapinnastes” esitatud järeldused ja ettepanekud. Teatavasti peab drenaaži kattematerjal liivapinnastes täitma kahesugust ülesannet: ühest küljest peab kattematerjal vältima liiva tungimise torustikku ja selle ummistumine liivaga, teisalt tuleb tagada, et kattematerjal ise ei ummistuks liivaosakestega ega muutuks vett mitteläbilaskvaks. Mõlema eesmärgi saavutamine samaaegselt on suhteliselt keeruline. Mujal maailmas toimub kattematerjali valik selle poorsusnäitaja O_{90} ja pinnase lõimisenäitaja d_{90} suhtarvu alusel. Nimetatud meetodika vastavust meie pinnastes kontrolliti eelpool nimetatud uurimistöös ja see osutus paikapidavaks.

Eelnõu punktiga 6 täpsustatakse § 18 pealkirja, kuna nimetatud paragrahvis käsitletakse ainult drenaažiarmatuuri koosseisu.

Eelnõu punktiga 7 täiendatakse määruse § 19 lõiget 1 punktiga 3¹, millega lisatakse põllumajandusmaa kuivendatavale alale koguneva pinnavee ärajuhtimiseks ettenähtud võtete nimistusse täiendav rajatis– mullavallialune veeviimar. Olukorras, kus eesvoolu mullavall jääb mingil asjaolul laiali ajamata, on otstarbekas mullavalli taha kogunev pinnavesi juhtida eesvoolu mullavallialuse veeviimari kaudu.

Eelnõu punktiga 8 täiendatakse määruse § 22 lõikega 6¹, milles analoogselt eelmise punktiga, tuleb metsamaal kuivendataval alal eesvoolu mullavalli taha kogunev pinnavee ärajuhtimine projekteerida veeviimari kaudu.

Eelnõu punktiga 9 täiendatakse määruse § 23 lõikega 3¹, mille alusel tuleb metsamaal umbtee lõppu projekteerida sõidukite tagasipööramisekoht. Maaparandussüsteemi teenindavat teed metsamaal kasutatakse ka metsamaterjali väljaveoks. Täiendus lähtub metsaveokite tagasipööramise vajadusest umbteel.

Eelnõu punktiga 10 asendatakse põllumajanduslik hajureostuse leviku oht põllu- ja metsamajandusliku hajureostuse leviku ohuga. Lähtutud on põhimõttest, et sette liikumine maaparandussüsteemis on hajukoormus ja see toimub nii põllumajandus- kui metsamaal.

Eelnõu punktiga 11 muudetakse § 34 lõike 3 sissejuhatav lause. Muudatus vastab täpsemalt veeseadusega veekogudele püstitatud eesmärkidele. Teatavasti on veeseadusega püstitatud eesmärk, mille alusel peavad veekogud olema 2015. a lõpuks heas ökoloogilises seisundis või olema hea ökoloogilise potentsiaaliga.

Eelnõu punktidega 12 täiendatakse määruse § 34 lõike 7 teksti eesmärgiga vältida nitraaditundlikul alal hajureostust ohjavast keskkonnanarajatisest reostuse valgumine põhjavele. Kui keskkonnanarajatist ei ole võimalik projekteerida kohta, kus põhjavesi on kaitstud, tuleb projekteerida keskkonnanarajatisele infiltratsioonitõke. Nimetatud võte välistab toitaineterikka vee pääsu keskkonnanarajatisest põhjavele.

Eelnõu punktiga 13 täpsustatakse määruse § 35 lõikes 2 esitatud veekaitsevööndi laiendil kasvava puistu puuvõrade liituvuse lubatavat ulatust. Kuna veekaitsevööndi laiendis on eesmärgiks maapinnale rohurinde kujundamine, mis muudaks maapinna karedaks, on oluline, et puistu ei muutuks liialt tihedaks. Tihedas puistus on rohurinde tekkimine pärsitud ja hajureostust kandev pinnavesi voolaks puistust hõlpsasti läbi. Eeltoodust lähtuvalt on asjakohasem anda puistu puuvõrade liituvuse piir kuni 0,6. Lähtutud on seisukohast, et veekaitsevööndis on oluliseim rohurinne, puistu võib ka puududa, kuid liiga tihedat puistut olla ei tohi.

Eelnõu punktiga 14 täiendatakse määruse 35 lõike 3 teksti lausega, mille alusel tuleb veekaitsevööndi laiendisse rajatava vall-nõva vall tihendada ja nõva otsad sulgeda. Konstruksiooni eesmärk on peatada pinnavee voolamine ja suunata vesi pinnasesse. Muudatus lähtub sellest eesmärgist.

Eelnõu punktiga 15 muudetakse 36 sõnastust. Lõikes 1 täpsustatakse, et settebasseini rajamise eesmärk on kinni püüda vooluveega edasikanduv liiva- ja turbasete. Liivapinnasest väiksemate osakestega setet kinni püüda pole võimalik. Lõike 2 alusel on vajalik settebassein projekteerida kui uurimistöoga on tuvastatud pinnaerosioonihoht või eesvoolu ja kraavi uhtumisoht. Punkt 2 käsitleb olukorda, kui eesvoolu või kraavi lang väheneb järsult. Nimetatud kohas toimub settimine tulenevalt looduslikest tingimustest. Sellesse kohta on otstarbekas rajada settebassein, mille konstruksioon võimendab settimisprotsessi veelgi. Lõigetes 3 ja 4 tuuakse välja pinnaerosiooni ja eesvoolu ning kraavi uhtumisohtu määratlus. Eelnõu lõige 5 on analoogne määruse lõikega 2. Lõikes 6 esitatakse settebasseini konstruksiooni erisused turba- ja liivapinnastes. Uuringutest on selgunud, et veekogu sängis liigub turba- ja liivasete täiesti erinevalt. Liivaosakesed veerevad mööda vooluveekogu põhja ja kanduvad sängi käänakul veekogus tekkiva pöörivoolu tõttu sängi käänaku siseküljele. Turbaosakesed aga hõljuvad vees ja voolu aeglustumise tingimustes haakuvad üksteise külge. Kui tekkunud moodustis saavutab piisava massi, vajub see veekogu põhja. Eeltoodust lähtuvalt on turbapinnases otstarbekas projekteerida traditsiooniline riskülikukujuline settebassein, liivapinnases aga käänuline segmentbassein. Maakasutusest tingituna ei ole see paraku alati võimalik, mistõttu eelnõus on tehtud selles osas mööndus "võimaluse korral". Lõigetes 7 ja 8 esitatud tingimuste alusel määratakse settebasseini süvise maht. Settesüvis on allapoole eesvoolu põhja kaevatud süvend, kuhu sete realselt koguneb. Kui ehitusprojekti tellija ei soovi lühemat settesüvise tühjendamise tähtaega, siis võetakse arvutuste aluseks vähemalt 5 aastat. Lõikes 9 on sätestatud, et minimaalne settesüvise maht on 25 m³.

Eelnõu punktiga 16 korrastatakse parema arusaadavuse huvides § 37 lõike 2 sõnastust. Punkti 2 mõte on selles, et kuigi nii veekaitsevööndi laiend kui puhastuslodu on ette nähtud hajureostuse leviku ohjamiseks, siis puhastuslodu toimib efektiivsemalt. Lodus kasvavad rohttaimed tarbivad keemilist hajureostust. Seega, kui on vaja efektiivsemalt toimivat keskkonnanarajatist, eelistab projekteerija puhastuslodu. Kui drenaaži imbub vesi läbi pinnase, siis on see taimetoitainetest suhteliselt puhas. Olukord on teine, kui pinnavesi satub torustikku drenaaži neelukaevude kaudu, sellel juhul on punkti 3 alusel puhastuslodu kavandamine asjakohane.

Eelnõu punktiga 17 täiendatakse määruse § 37 lõikega 2¹, mille alusel settebasseini ja puhastuslodu koostoimimisel projekteeritakse puhastuslodu settebasseinist allavoolu. Rajatiste koostoimel püütakse esmalt settebasseiniga vooluveest mehhaaniline sete ja hiljem seovad puhastuslodus kasvavad taimed keemilise reostuse.

Eelnõu punktiga 18 muudetakse määrus § 38 lõige 1 sõnastust. Lõikes tuuakse välja eesvoolu põhjavalli projekteerimise eesmärk, milleks on tekitada sirgele eesvoolule voolusängis süvikuid ja koolmekohti, samuti vähendada eesvoolu käänakul pörkenõlva uhtumisohtu.

Eelnõu punktiga 19 täpsustatakse määruse § 38 lõike 2 sõnastust põhimõttel, et eesvoolu põhjavall projekteeritakse eesvoolu teljest 70–80° nurga all.

Eelnõu punktiga 20 täpsustatakse määruse § 39 lõike 1 ja 2 sõnastust. Eesvoolu nõlvapuisted projekteeritakse kahel eesmärgil: eesvoolu sängis kõveruste tekitamiseks või põhivoolu suunamiseks haruveekogusse või basseini. Lõikes 2 toodud kriteerium on asjakohane kui projekteeritakse eesvoolu sängi kõverusi.

Eelnõu punktiga 21 täiendatakse määruse § 39 lõikega 2¹, mille alusel eesvoolu sängi kõveramaks muutmise kavandamisel, tuleb projekteerida eesvoolu nõlvapuistetest allavoolu segmentsettebassein. On selge, et eesvoolu sängi kujundamisprotsessis tekitab paratamatult palju setet, mis tuleb enne suublasse kandumist kinni püüda.

Eelnõu punktiga 22 parandatakse § 42 pealkirjas lõikes 1 keeleline ebatäpsus

Eelnõu punktiga 23 täpsustatakse määruse § 43 lõike 1 sõnastust. Reguleeritava äravooluga dreanaažisüsteemi toimimiseks on tehniliselt otstarbekas projekteerida äravoolu reguleeriv ehitis ainult suhteliselt väikesele– alla 10 km² valgalaga eesvoolule.

Eelnõu punktiga 24 täiendatakse määruse § 43 lõikega 1¹, mille alusel käsitletakse reguleeritava äravooluga dreanaažisüsteem keskkonnarajatisena juhul kui reguleeritava äravooluga dreanaažisüsteemi reguleeriv võrk paikneb vähemalt 50 ha suurusel maa-alal. Nimetatud rajatise keskkonnakaitseline mõte seisneb selles, et sulgedes dreanaažisüsteemist äravoolu, hoiame toitaineterikast vett taimejuurtele kättesaadavas piirkonnas pikka aega. Taimed, tarbides toitaineterikast vett, muudavad selle ühtlasi puhtamaks, mistõttu väheneb hajukoormus reostustundlikkuse veekogusse. Märkimisväärne keskkonnakaiseline efekt avaldub siis kui nimetatud võtet rakendatakse küllaltki suurel maa-alal. Uuringus leiti, et nimetatud maa-ala suurus peaks olema vähemalt 50 ha.

Eelnõu punktiga 25 täiendatakse määruse § 44 lõikega 1¹, milles esitatakse kuivendusvee korduvkasutuse tiigi töötamise põhimõtte. Kuivendusvesi juhitakse maaparandussüsteemi reguleerivast võrgust kuivendusvee korduvkasutuse tiiki suurvee ajal varjadega varustatud ühenduskraavi kaudu. Kui suurvesi alaneb, siis varjad suletakse ja edaspidi on seda toitainerikast vett võimalik kasutada põllumajandusmaa niisutamiseks. Kuna tegemist on umbtiigiga, siis on välistatud selle vee voolamine suublasse, mistõttu väheneb hajukoormuse kandumine reostustundlikkuse veekogusse.

Eelnõu punktiga 26 vähendatakse määruse § 46 lõikes 1 projekteeritava tuuletõkkeriba tuulekoridori pikkust kahelt kilomeetrilt ühele kilomeetrile, mis on paremas kooskõlas tuuletõkkeriba toimiskaugusega.

Eelnõu punktiga 27 muudetakse määruse rakendussätet, mille kohaselt kohaldatakse enne 2011. aasta 1. juunit välja antud projekteerimistingimuste alusel koostatud maaparandussüsteemi ehitusprojektile sel ajal kehtinud maaparandussüsteemi projekteerimismääruse.

3. Eelnõu võrdlev analüüs

Eelnõu sisu vastab "Maaparandusseaduses" sätestatud volitusnormi ulatusele. Eelnõu ei kitsenda ega laienda "Maaparandusseaduse" sätteid.

Terminoloogiliselt on eelnõus järgitud teiste asjakohase valdkonnaga seotud õigusaktide ja maaparanduse praktikas väljakujunenud terminoloogiat. Eelnõus ei ole kasutusele võetud uusi termineid.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole vastuolus Euroopa Liidu õigusega.

5. Määruse mõju

Määruse vastuvõtmine aitab korrastada ja ühtlustada maaparandussüsteemi projekteerimise aluseid. Oluliselt paraneb liivapinnasele sobiliku kattematerjali projekteerimine, samuti maaparandussüsteemi keskkonnanarajatiste kavandamine.

6. Määruse rakendamiseks vajalikud vahendid

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulutusi riigieelarvest.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. juunil 2011. a.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitati ministeeriumitele kooskõlastamiseks õigusaktide eelnõude elektroonilise kooskõlastamise infosüsteemi EIS kaudu. Eelnõu kooskõlastati märkusteta.

Ants Noot
Kantsler

